

„Консорциум „Партньори за ефективно професионално образование“, София, 2014 год.

Задача 6.1. Изготвяне на анализ за резултатите от външното оценяване за всяка една от 20-те секторни мрежи

Анализ на резултатите от външното оценяване. Ефективност на училищата в секторна мрежа Селско и горско стопанство.

Съдържание

1. Уводни думи	2
2. Икономически показатели и тенденции	2
3. Секторна мрежа „Селско и горско стопанство“	3
4. Анализ, основан на индикаторите за измерване на ефективността	4
Индикатори от група 1. Създадени условия за придобиване на професионална квалификация чрез налична нормативна база, институционална база, материално-техническа база, осигуреност с педагогически кадри, финансово обезпечаване.	6
Степен на осигуряване на квалифицирани преподаватели по преподаваните професии и специалности	6
Управление на училището в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“	10
Училищна среда	14
Организацията на учебния процес и оценяването	17
Партньорства и родителско участие	19
Удовлетвореност на учениците от условията за придобиване на професионална квалификация	21
Индикатори от група 3. Реализация на гражданите, придобили професионална квалификация, в икономиката и други сфери на обществения живот	22
Ученици, положили успешно Държавни зрелостни изпити и Държавен изпит по професията	22
Отпаднали ученици	25

Удовлетвореност на учениците от придобиваната професионална квалификация.....	27
Удовлетвореност на работодателите и характеристика на партньорствата им с професионалните гимназии.....	27
5. Провеждане на бенчмаркинг - анализ в рамките на секторните мрежи и определяне на еталони (стандарти) за сравнимост на постигнатите индивидуални, секторни и системни резултати по даден показател.....	28
6. Идентифициране на пропуски и проблемни моменти при въвеждането на ЕСУПО, заедно с насоки и препоръки за тяхното коригиране.....	29

1. Уводни думи

Анализът на секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ е разработен в рамките на проект BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“, който се осъществява с финансовата подкрепа на Оперативна програма „Развитие на човешките ресурси“ 2007-2013 г., съфинансирана от Европейския социален фонд на Европейския съюз. Анализът следва структурата на анализите на резултатите от външното оценяване и ефективността, предложен за секторните мрежи. След представянето на данни за общия икономически контекст за секторите на икономиката, към които основно има принос секторната мрежа, с фокус и върху очакванията за развитието на пазара на труда, е направен анализ за секторната мрежа, базиран на данните за наблюдаваните индикатори за измерване на ефективността на професионалното образование, част от Единната система за управление на професионалното образование. Бенчмаркинг анализът е представен в отделен документ, допълващ анализите за секторните мрежи.

2. Икономически показатели и тенденции

През периода 2008-2013 г. секторът на земеделието отбелязва стабилни и незасегнати от кризата резултати от гледна точка на брутната добавена стойност в икономиката по постоянни цени, макар че в отделни години има сериозни колебания, предизвикани от климатични фактори. Позитивно за развитието на сектора е, че цените на земеделската продукция се повишават значително в периода от 2009 до 2012 година (над 56%) и остават сравнително високи, макар през 2013 г. да се наблюдава спад. Износът на храни и живи животни почти се е удвоил от 2008 до 2012 година. И по трите показателя земеделието се отличава от много други сектори, ударени както от стагнация, така и от дефлация и спад на цените. Въпреки това, броят на заетите намалява с над 22% за периода 2008-2013 година (намаление от над 55 хиляди души), което е почти двойно повече от средното за икономиката. Заплатите в сектора остават по-ниски от средните за страната.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Основният двигател за развитие на земеделието е свързан със значителните и увеличаващи се постепенно субсидии, до които българското земеделие има достъп след влизането на България в Европейския съюз. Голяма част от тези субсидии се предоставят под формата на директни помощи на декар земя, което води до увеличаване на цената на земята и рентите, окрупняване на фермите и стимулиране на зърнените и техническите култури, за сметка на култури с по-висока добавена стойност като зеленчуци и плодове и постепенно западане на животновъдството. Така земеделието се специализира в по-капиталоемки производства, които имат по-ниска трудоемкост и по-малка нужда от персонал и нискоквалифициран труд. Въпреки всичко, секторът има потенциал.

3. Секторна мрежа „Селско и горско стопанство“

Секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ включва 4 професионални направления: 1) Растениевъдство и животновъдство; 2) Градинарство (паркове и градини); 3) Горско стопанство и 4) Рибно стопанство. В тази секторна мрежа са включени девет училища за целите на настоящия проект.

Област	Община	Населено място	Име на училището
Бургас	Карнобат	Карнобат	Професионална гимназия по селско стопанство и лека промишленост
Варна	Суворово	Суворово	Професионална гимназия по селско стопанство "Свети Георги Победоносец"
Кърджали	Джебел	Джебел	Професионална гимназия "Руска Пеева"
Плевен	Кнежа	Кнежа	Професионална гимназия по земеделие "Стефан Цанов"
Пловдив	Първомай	Първомай	Професионална гимназия по селско стопанство "Васил Левски"
София-град	Столична	София	ПРОФЕСИОНАЛНА ГИМНАЗИЯ ПО СЕЛСКО СТОПАНСТВО "БУЗЕМА"
Стара Загора	Чирпан	Чирпан	Професионална гимназия по селско стопанство
Търговище	Търговище	Търговище	Професионална гимназия по земеделие
Ловеч	Тетевен	Тетевен	Професионална гимназия по горско стопанство и дървообработване „Сава Младенов“

От посочените в списъка училища Професионална гимназия по селско стопанство „Свети Георги Победоносец“ няма данни. Предложеният анализ на данните и препоръки по отношение на

училищата в тази секторна мрежа не би следвало автоматично да се приписват на тази гимназия.

В професионалните гимназии, включени в секторната мрежа, през 2013 година¹ се обучават 2 631 ученици в специалности в областта на селското и горското стопанство. В тези гимназии работят 318 учители. Съотношението ученици на един учител е 8,3 – близко до средната стойност за всички включени в изследването 20 секторни мрежи – 8,95, макар и малко по-ниско от нея.

Средният брой на учениците в гимназиите, включени в проучването в тази секторна мрежа, е значително по-нисък от средния за всички секторни мрежи и достига 292 ученици (средно за всички секторни мрежи този брой е 466). Сред 20-те секторни мрежи има само две други с по-нисък от този показател. Преобладаващата част от професионалните гимназии в тази секторна мрежа са със среден брой под 300 ученици, като в нея се намира и училището с най-нисък брой на учениците сред всички включени в изследването гимназии – едва 88 ученици. Около 40% от преподавателите в избраните училища в секторната мрежа са на възраст над 50 г. Това е малко по-нисък дял от средния за 20-те секторни мрежи (44%).

4. Анализ, основан на индикаторите за измерване на ефективността

Анализът следва логиката на идентифицираните в рамките на проекта индикатори за измерване на ефективността на професионалното образование, за които в рамките на проведеното изследване, част от системата за ефективно управление на професионалното образование, бяха събрани данни.

Данните за гимназиите, включени в проекта и разпределени във двадесет секторни мрежи, са съпоставени и анализирани с данните за професионалните училища, които бяха обхванати в анкетно проучване, част от системата за ефективно управление на професионалното образование. За да могат да бъдат направени тези сравнения и да бъде коментирано представянето на училищата в секторната мрежа, бе извършен анализ на данните на всички професионални училища, включени в анкетното проучване. Трябва да се има предвид, че не за всички индикатори има данни за всички училища и съвкупността, която реално е използвана при пресмятането на отделни индикатори, може да варира с разлика от няколко десетки училища. Училищата, за които са събрани и анализирани по голямата част от данните, са 317, като в тази бройка са включени и 112 училища, участващи в проекта, за които има събрани достатъчно данни.

В анализите по секторни мрежи и в бенчмаркинг анализа са ползвани основно два типа графики – хистограми и боксплотове. Хистограмите илюстрират отговори на въпроси в скалите, в които те оригинално са зададени на анкетираните и кодирани. Основно са използвани пет и шестстепенни рангови скали с ясно определена посока, в която оценките се подобряват/влошават. Боксплотовете илюстрират разпределението по секторни мрежи на

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

точкови оценки от 0 до 100, които се използват в ЕСУПО. Тези точкови оценки са калкулирани на базата на разнообразие от социологически и административни данни, като точната дефиниция на всеки индикатор и методът на изчисление са дадени в приложение. При боксплотовете, както е обичайно, кутиите показват 25-тия (отдолу) и 75-тия (отгоре) перцентил. Напречните линии отдолу и отгоре показват границата, отвъд която са разположени екстремните стойности (съответно минимум – отдолу и максимум - отгоре). Отвъд тези граници като точки са показани конкретни екстремни стойности – училища с необичайно ниски или необичайно високи оценки. За удобство на визуалното сравнение всички графики по секторни мрежи, заедно с графика на обобщаващите стойности за съвкупността, са дадени на обща дъска.

Данните за секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ в приложените фигури са означени с номер 15. За да могат да бъдат представени визуално данните за всички секторни мрежи в сравнителен план, секторните мрежи са означени с номера, както е посочено по-долу¹:

- СЕКТОРНА МРЕЖА 1 ИЗКУСТВА
- СЕКТОРНА МРЕЖА 2 ТЪРГОВИЯ
- СЕКТОРНА МРЕЖА 3 БАНКИ И СЧЕТОВОДСТВО
- СЕКТОРНА МРЕЖА 4 АДМИНИСТРАТИВНИ ДЕЙНОСТИ
- СЕКТОРНА МРЕЖА 5 ЕЛЕКТРОНИКА
- СЕКТОРНА МРЕЖА 6 МАШИНОСТРОЕНЕ
- СЕКТОРНА МРЕЖА 7 ЕЛЕКТРОТЕХНИКА
- СЕКТОРНА МРЕЖА 8 ЕНЕРГЕТИКА
- СЕКТОРНА МРЕЖА 9 ХИМИЧНИ ТЕХНОЛОГИИ
- СЕКТОРНА МРЕЖА 10 ТРАНСПОРТ
- СЕКТОРНА МРЕЖА 11 ХРАНИТЕЛНИ ТЕХНОЛОГИИ
- СЕКТОРНА МРЕЖА 12 ТЕКСТИЛ, ОБЛЕКЛО, ОБУВКИ И КОЖИ
- СЕКТОРНА МРЕЖА 13 ДЪРВЕСИНА, ХАРТИЯ, ПЛАСТМАСИ И СЪКЛО
- СЕКТОРНА МРЕЖА 14 СТРОИТЕЛСТВО
- СЕКТОРНА МРЕЖА 15 СЕЛСКО И ГОРСКО СТОПАНСТВО
- СЕКТОРНА МРЕЖА 16 ВЕТЕРИНАРНА МЕДИЦИНА
- СЕКТОРНА МРЕЖА 17 ФРИЗЬОРСТВО И КОЗМЕТИКА
- СЕКТОРНА МРЕЖА 18 ХОТЕЛИЕРСТВО
- СЕКТОРНА МРЕЖА 19 РЕСТОРАНТЪОРСТВО
- СЕКТОРНА МРЕЖА 20 ТУРИЗЪМ И СПОРТ

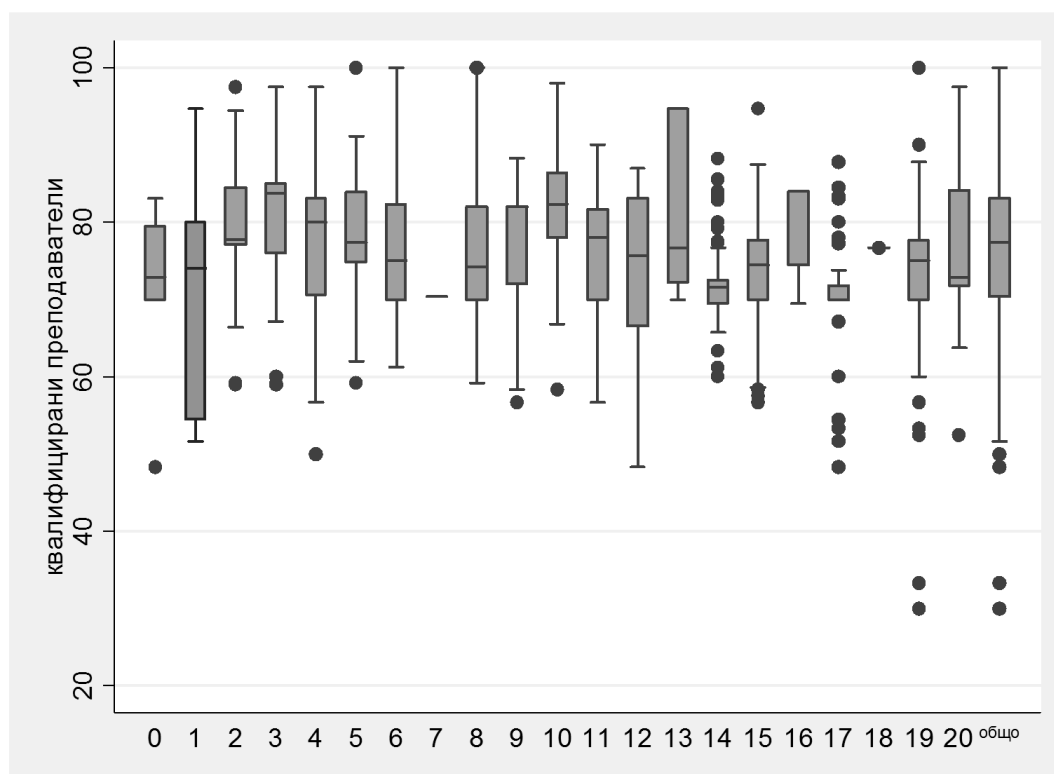
¹ С 0 са означени училищата, за които има налични данни, но не е посочена секторна мрежа

Индикатори от група 1. Създадени условия за придобиване на професионална квалификация чрез налична нормативна база, институционална база, материално-техническа база, осигуреност с педагогически кадри, финансово обезпечаване.

Степен на осигуряване на квалифицирани преподаватели по преподаваните професии и специалности

Това е комплексен индикатор, построен въз основа на данни от Информационната система на образованието. Изчислява се чрез претеглено сумиране на % учители по професионална подготовка в училищата, които а) отговарят на изискванията за заемане на длъжността с тегло 0.5, б) отговарят на изискванията за преподаване по всички предмети, които преподават с тегло 0.2, в) преподават теория и имат придобита професионално-квалификационна степен с тегло 0.2 и г) са преминали поне 1 курс за обучение в последните 3 години (след 2011 г.).

Фигура 1. Дял на квалифицираните преподаватели секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ и в професионалното образование като цяло.

По отношение на дела на квалифицираните преподаватели (Фигура 1) секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ (колона 15) почти съвпада със средните стойности за професионалното образование като цяло. Има сгрупване на училищата около близки стойности, но има три

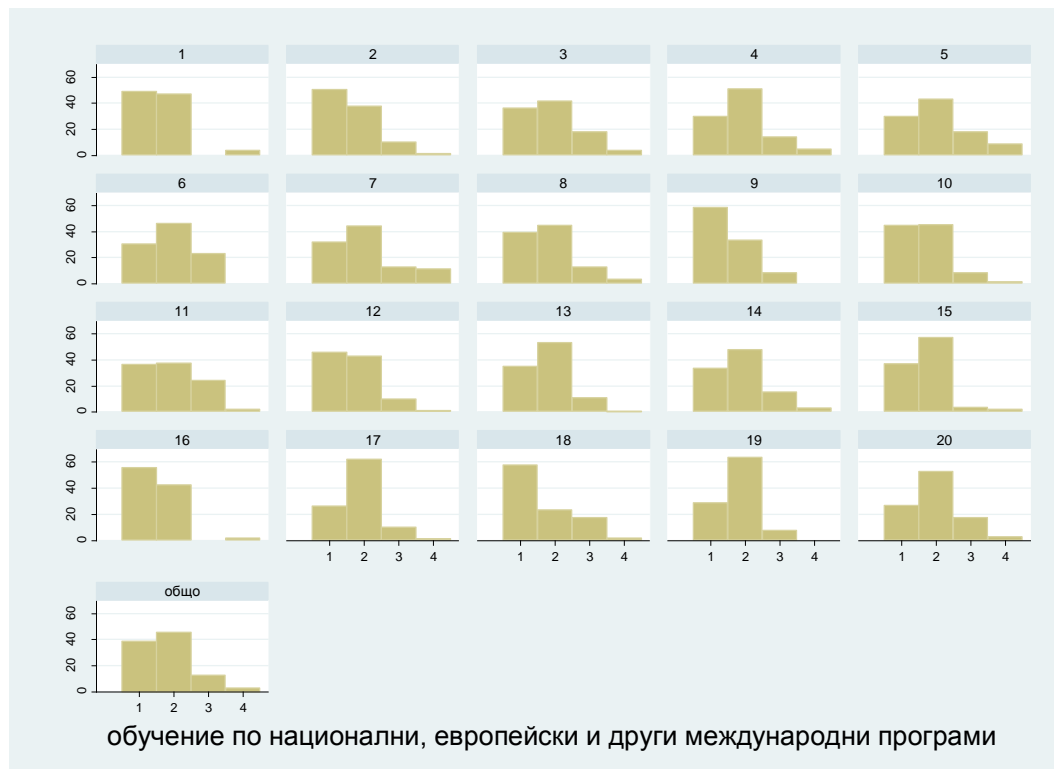
училища, които се различават, те са с екстремни стойност. Едното е с много висока стойност, а другите две - със сравнително ниска стойност, малко под 60%.

В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ има много учители, които не са участвали в обучение за повишаване на квалификацията. Учителите като цяло са доволни от обученията. В това отношение секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ е подобна на останалите секторни мрежи в средното професионално образование и показва, че според участвалите, обученията са добри и са имали полза от тях (Фигура 2 и Фигура 3).

Фигура 2. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано от методическо обединение, от предприятие-партньор или по проект на училището

Фигура 3. Обучение за повишаване на квалификацията на учителите , организирано в рамките на проекти по национални, европейски и други международни програми

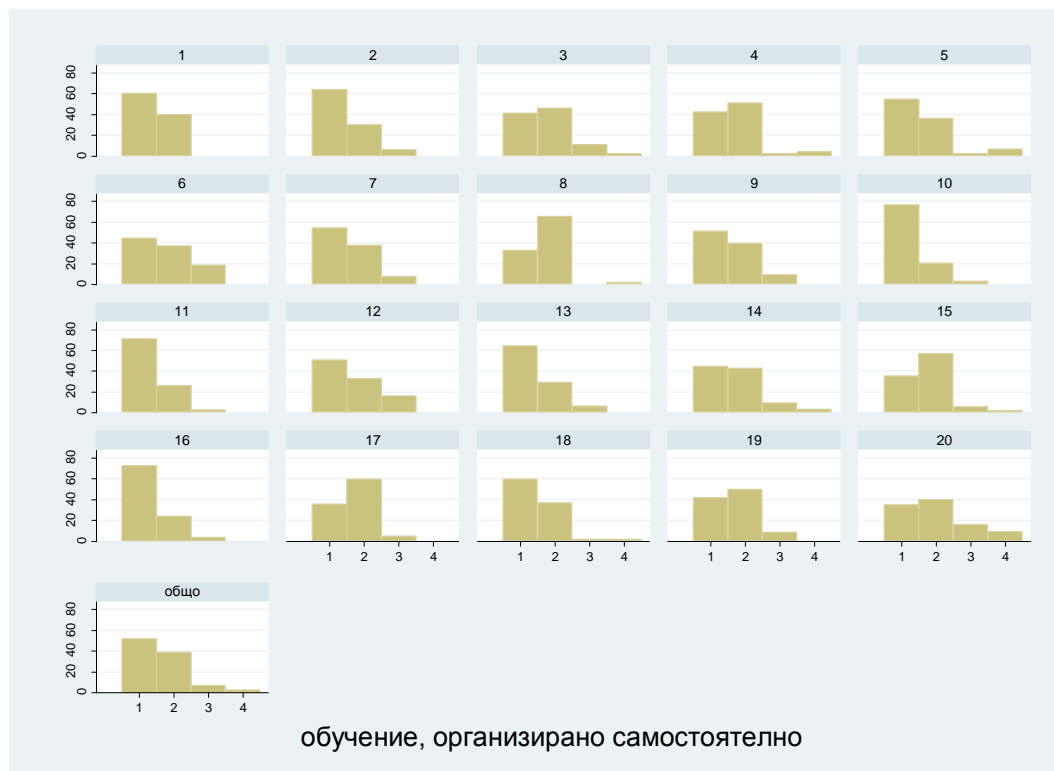

В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ участието в обучения, организирани от методическо обединение, от предприятие-партньор или по проект на училището е по-активно от обичайното за цялото професионално образование. Около 20% от учителите в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ не са участвали в подобни обучения. При професионалните гимназии от секторна мрежа „Селско и горско стопанство“, включени в проекта на МОН, ситуацията е подобна, както за цялото професионално образование. Има обаче една професионална гимназия, при която участието на учителите в обучения, организирани от методическо обединение, от предприятие-партньор или по проект на училището е под 30%, което е доста по-ниско в сравнение с другите шест гимназии. Над 80% от учителите от три други професионални гимназии са участвали в такива обучения, а при останалите процентът е не толкова различен от средния за цялото професионално образование. В осемте професионални гимназии от сектор „Селско и горско стопанство“, участващи в проекта на МОН, за които има данни, учителите оценяват положително обученията и смятат, че са им били полезни - във всичките процентът е над 80.

Делът на участвалите в обучения, които са организирани в рамките на национални, европейски или международни програми е по-нисък, но все пак по-висок от обичайния за професионалното образование. При професионалните гимназии от сектор „Селско и горско стопанство“, включени в проекта, 40% не са участвали в обучения, които са организирани в

рамките на национални, европейски или международни програми. Участвалите в такива програми ги определят като полезни.

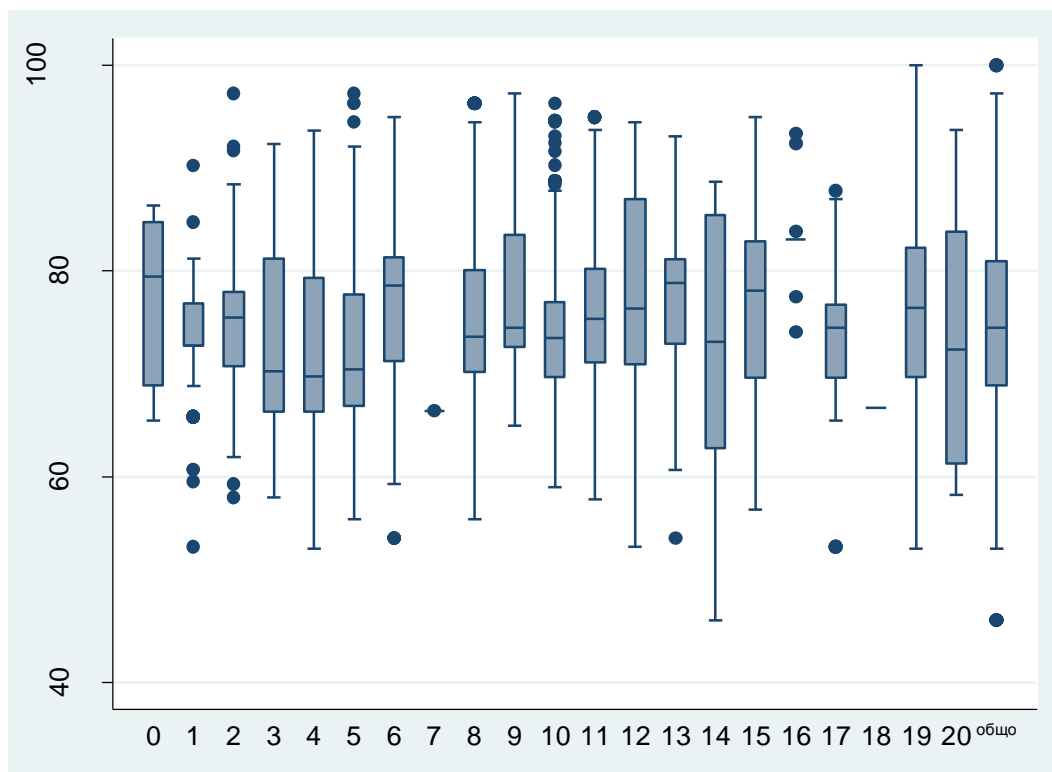
Фигура 4. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано самостоятелно

Обученията, които учителите са организирали самостоятелно, за да повишат своята квалификация (Фигура 4), са най-редки. В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“, при участващите в проекта на МОН професионални гимназии ситуацията е идентична, само 28% са участвали в такива програми. И тук отново удовлетвореността на учителите от тази самостоятелна форма за повишаване на квалификацията е висока.

Управление на училището в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“

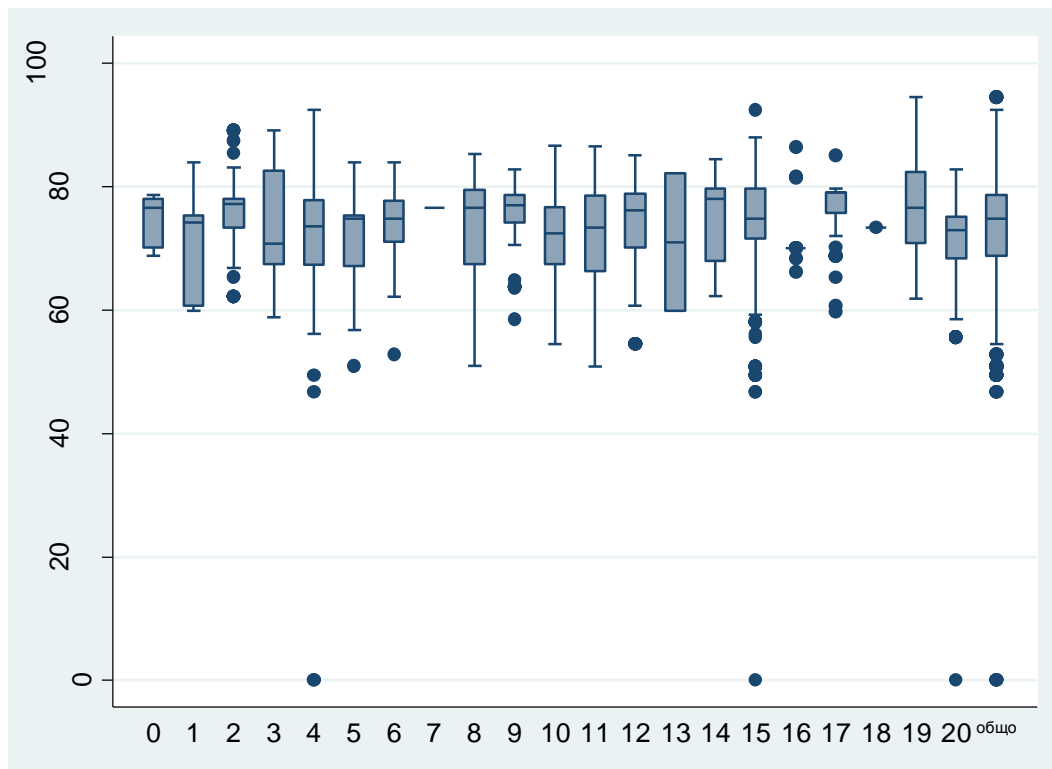
Фигура 5. Оценка на системата за управление и взимане на решения в училището според учениците

Индикаторът измерва степента на постигнатите резултати в областта на управлението на училището. Формира се от отговорите на въпроси, зададени на учениците при провеждане на анкетното проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование

Оценката на управлението на училището според учениците се формира от отговорите на въпроси, зададени на учениците при провеждане на анкетното проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование. В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ медианната оценката е близка с медианата за всички професионални училища – малко над 70 точки от 100 възможни. Оценките на управлението са базирани на мненията на ученици, въпросите към тях се отнасят до достъпа им до информация и практиките на участието им при взимането на решения. В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ няма училища с необичайно ниски или необичайно високи оценки. Оценките на учениците от професионалните гимназии в този сектор, включени в проекта на МОН, също са високи - там границата е между 67 и 94 точки, което е абсолютно положителна оценка. Това показва, че голяма част от учениците в тази секторна мрежа подкрепят училищните ръководства и техните решения.

Фигура 6. Оценка на учителите за системата за управление и взимане на решения, организацията на работния процес

Индикаторът е формиран на базата на оценка по скала от 0 до 100 при провеждане на анкетното проучване (част от системата за ефективно управление на професионалното образование) сред учителите за удовлетвореността от управлението на училището - системата за управление и взимане на решения в училището.

В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ медианната оценка на учителите за системата за управление и взимане на решения в училището и за организацията на работния процес е малко под средната за цялото професионално образование – под 80 точки от 100 възможни. Ако се слезе на ниво професионални гимназии от сектора, участващи в проекта, може да се види, че оценката на учителите е малко по-умерена от тази на учениците, но също е висока - между 63 - 84 точки.

Практиката училищните ръководства да споделят отговорността по управлението на училищата с учителите става все по-популярна в съвременното образование, особено в страните, които имат развита местна демокрация и предоставят голяма автономия на училищата си. Някои изследователи дори считат, че така нареченото разпределено лидерство е най-добрият начин на управление в пост модерния свят и особено в „учещите организации“, каквито трябва да бъдат училищата.

Фигура 7. Практика за допитване до мнението на учителите при взимането на важни управленски решения

Скалата на оценките от отрицателна към положителна нараства от ляво на дясно, а нулевата стойност отбелязва неотговорилите (таблица 7). На таблицата се вижда цялостната картина при професионалното образование в България. Учителите в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“, които са включени в проекта, както и в голяма част от секторните мрежи, потвърждават, че училищното ръководство се допитва до тях при взимането на повечето управленски решения. Според 74% от отговорилите на този въпрос учители, ръководството се допитва до тях.

Същото се отнася до наличието на ясни и прозрачни процедури за взимане на управленски решения, които ръководството спазва. На фона на положителните оценки за участието на учителите все още има училища, в които учителите все още не се чувстват включени във взимането на решения и не определят процедурите като достатъчно прозрачни.

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

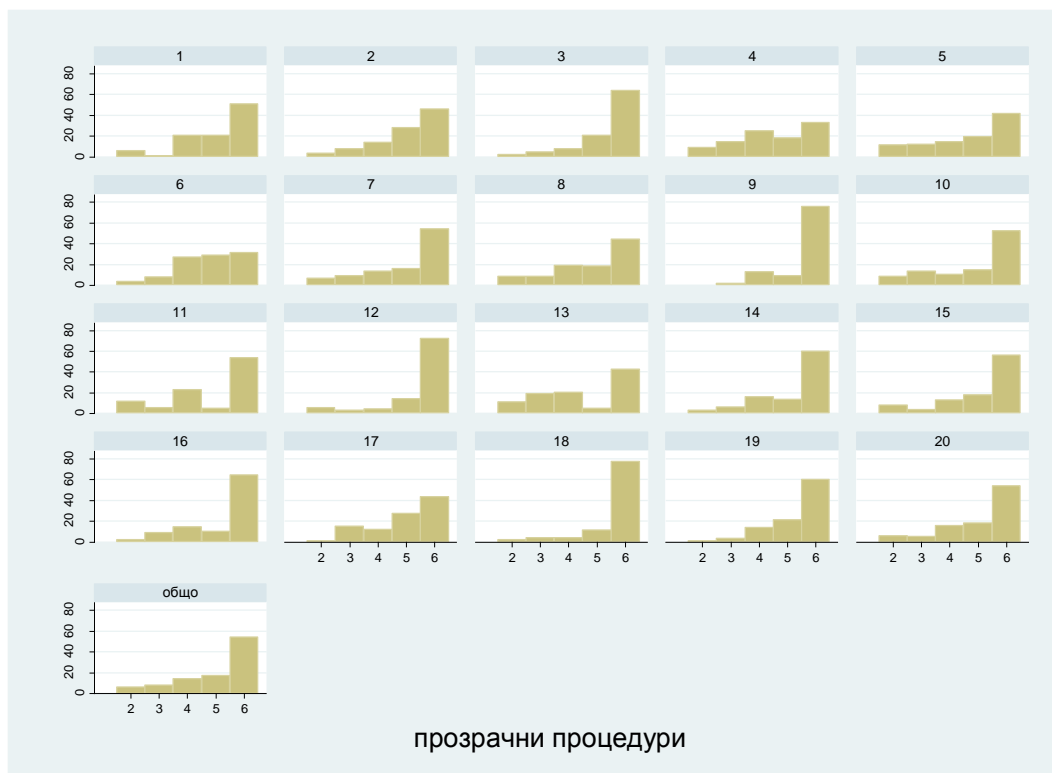

Европейски социален фонд

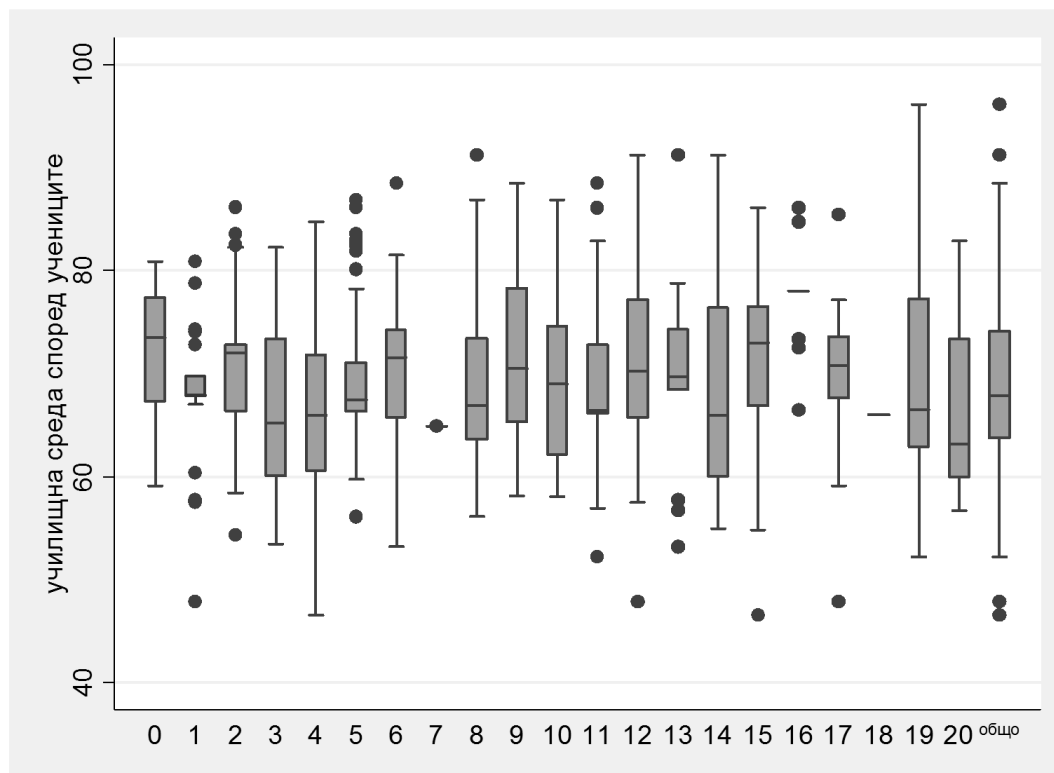
Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Фигура 8. Ясни и прозрачни процедури по секторни мрежи

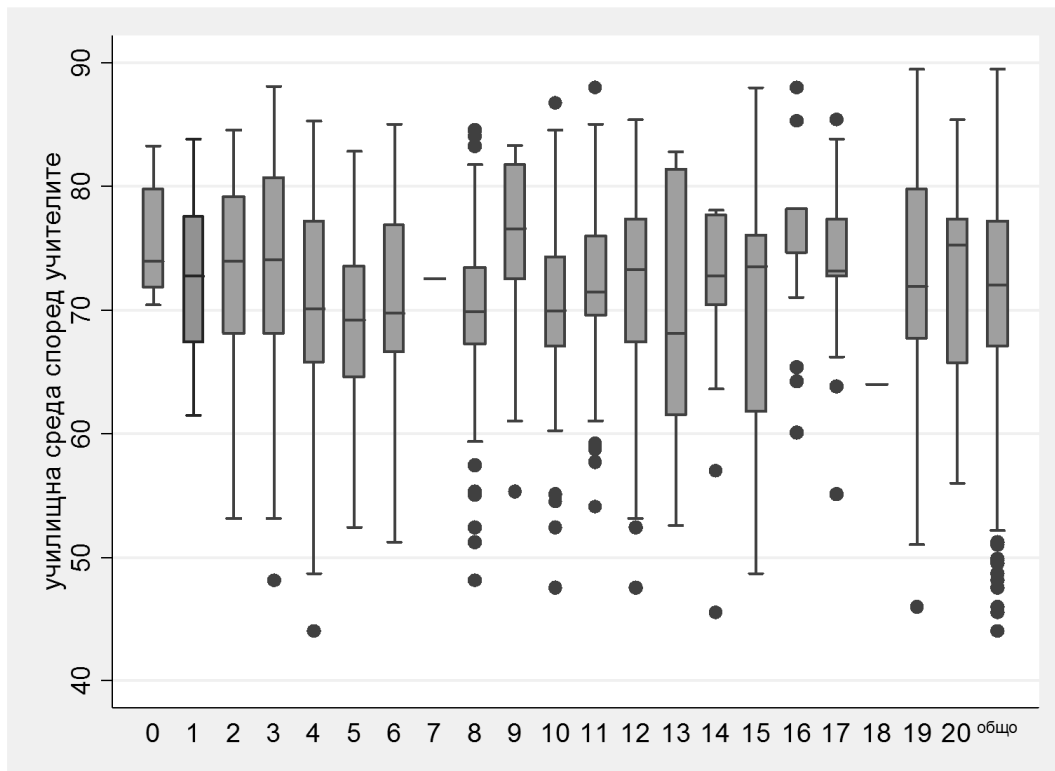
Училищна среда

Фигура 9. Оценка на училищната среда от учениците

Оценката на училищната среда е комплексен индикатор, който включва отговорите на въпроси при провеждането на анкетното проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование, засягащи материално-техническата база, социално-битовите условия, сигурността и дисциплината в училището. Медианната оценка, формирана на база мненията на учениците в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“, е една от най-високите в сравнение с другите секторни мрежи (над 70 точки), но между отделните гимназии, включени в проекта, има малки разлики. Оценките по професионалните гимназии, причислени към секторната мрежа за проекта, са между 55 и 84 точки. Няма голямо разсейване на резултатите.

Фигура 10. Оценка на училищната среда според учителите

Оценката на училищната среда, базирана на отговорите на учителите от секторна мрежа „Селско и горско стопанство“, е сравнима с медианата за всички професионални гимназии - над 70 точки. На фона на мнението на учителите от професионалното образование (Фигура 10) за средата, в която работят, секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ е малко над тази стойност. По професионалните гимназии, включени в проекта на МОН, не се наблюдават много големи разлики и липсват училища с екстремни оценки - оценките са в границата между 53 точки и 83 точки.

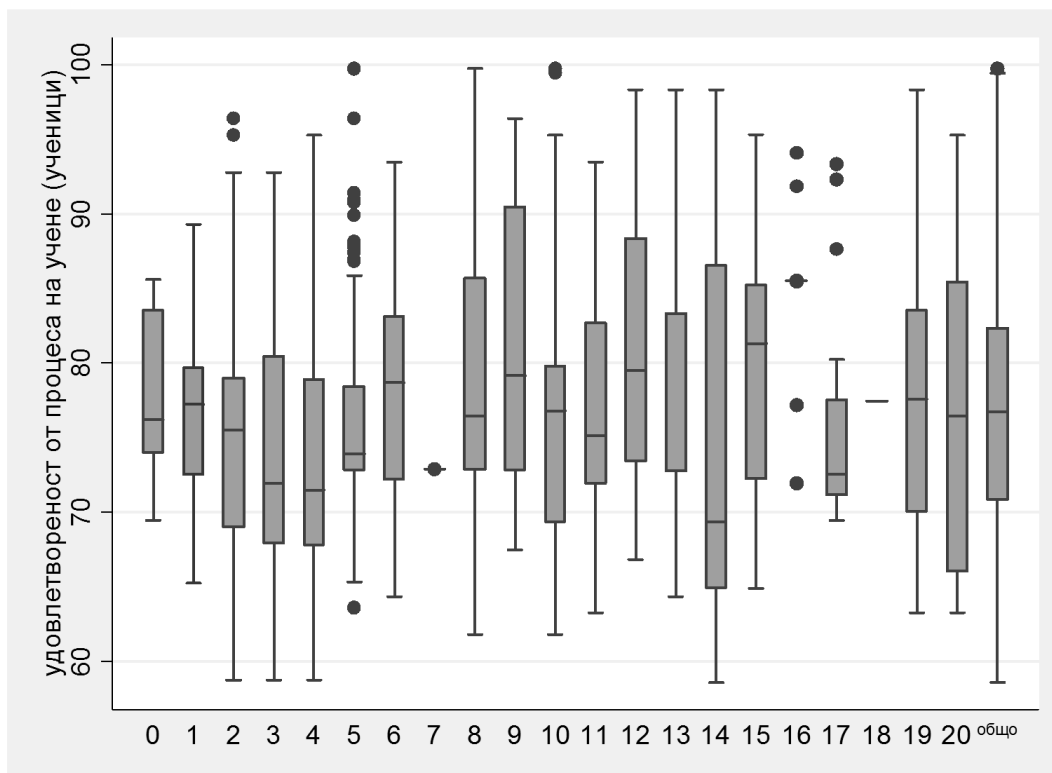
Фигура 11. Наличие на съвременни компютри с достъп до интернет, използвани в часовете

Възможността за използване на съвременна компютърна техника и интернет в часовете е един от компонентите на индикатор училищна среда (Фигура 11). Скалата е с нарастващи положителни оценки от ляво на дясно. Става ясно, че учителите от тази секторна мрежа са доволни от осигуреността и възможността за работа с компютри и информационни технологии, за разлика от други секторни мрежи, където това не е така. На този факт трябва да се обърне внимание, тъй като компютрите са станали част от професионалното оборудване във всички сфери и са нужни при практикуването на повечето професии.

Организацията на учебния процес и оценяването

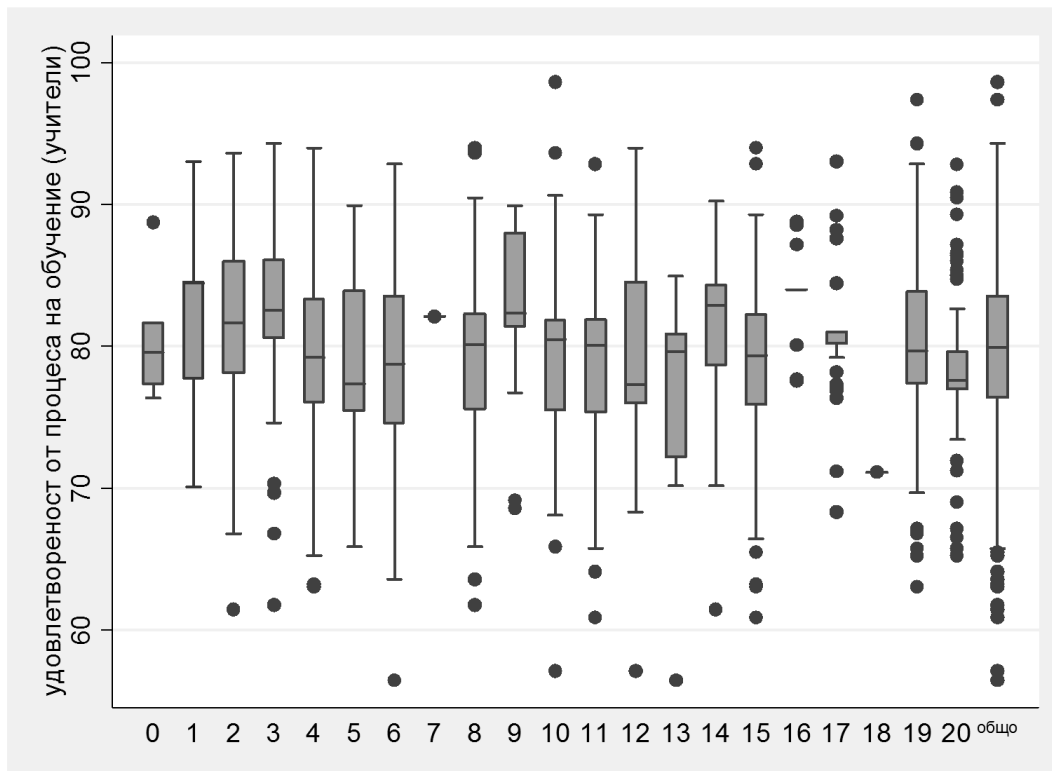
Фигура 12. Удовлетвореност от процеса на учене (ученици)

Индикаторите се базират на оценка по скала от 0 до 100 при провеждане на анкетното проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред ученици и учители за удовлетвореността от процеса на обучение и учене, в т.ч организацията на учебния процес, оценяването и индивидуалната работа с учителите в училището.

Удовлетвореността от процеса на учене при учениците от секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ е с една от най-високите медиани за цялото професионално образование - тя надвишава 80 точки от 100 възможни. Разсейването на резултатите по училища е малко.

Фигура 13. Удовлетвореност от процеса на обучение (учители)

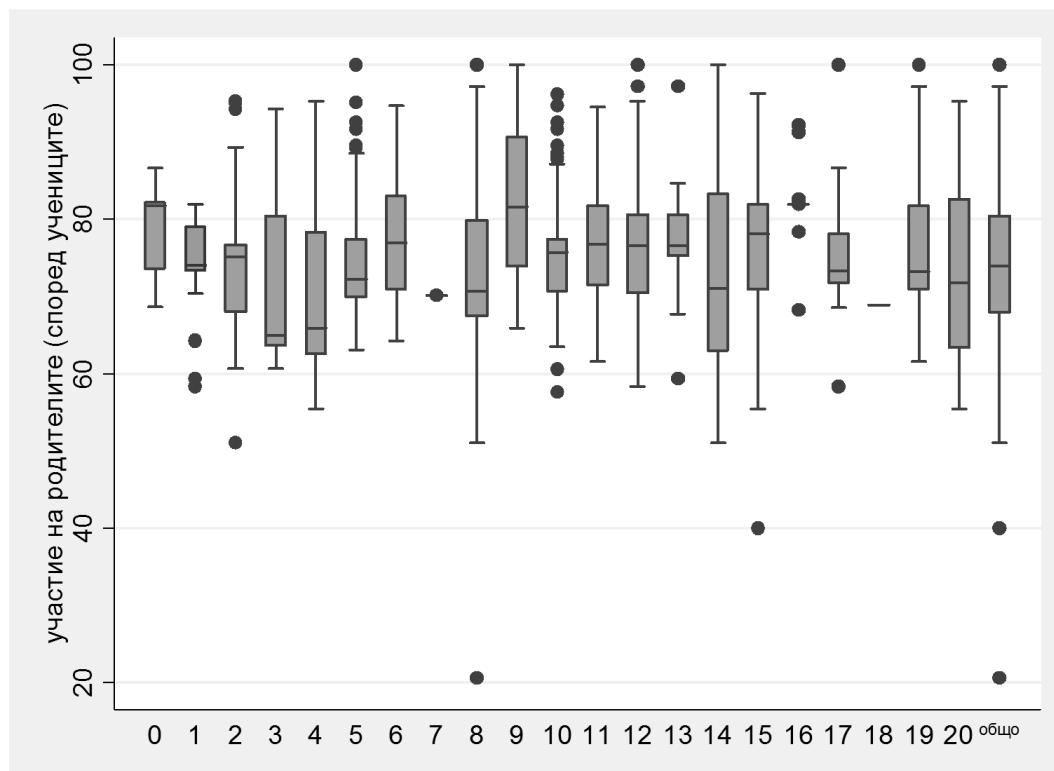

Индикаторът се базира на оценка по скала от 0 до 100 от проведеното анкетно проучване (част от системата за ефективно управление на професионалното образование) сред учители за удовлетвореността от процеса на обучение и учене, в т.ч организацията на учебния процес, оценяването и индивидуалната работа с учителите в училището.

Удовлетвореността от процеса на обучение при учителите от секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ е близка до медианата за цялото професионално образование - около 80 точки от 100 възможни (Фигура 13). Разсейването на оценките, дадени от учителите по училища, е сравнително голямо. Учителите са по-смели в даването на негативни оценки. Три от училищата са с негативни оценки - около 60 точки, те са и част от изследваните училища в проекта на МОН. Тези оценки показват недоволство на учителския екип. Останалите училища са ранжирани в рамките на средните оценки за секторната мрежа, а едно от наблюдаваните училища получава екстремно позитивна оценка от учителите - 94 точки.

Партньорства и родителско участие

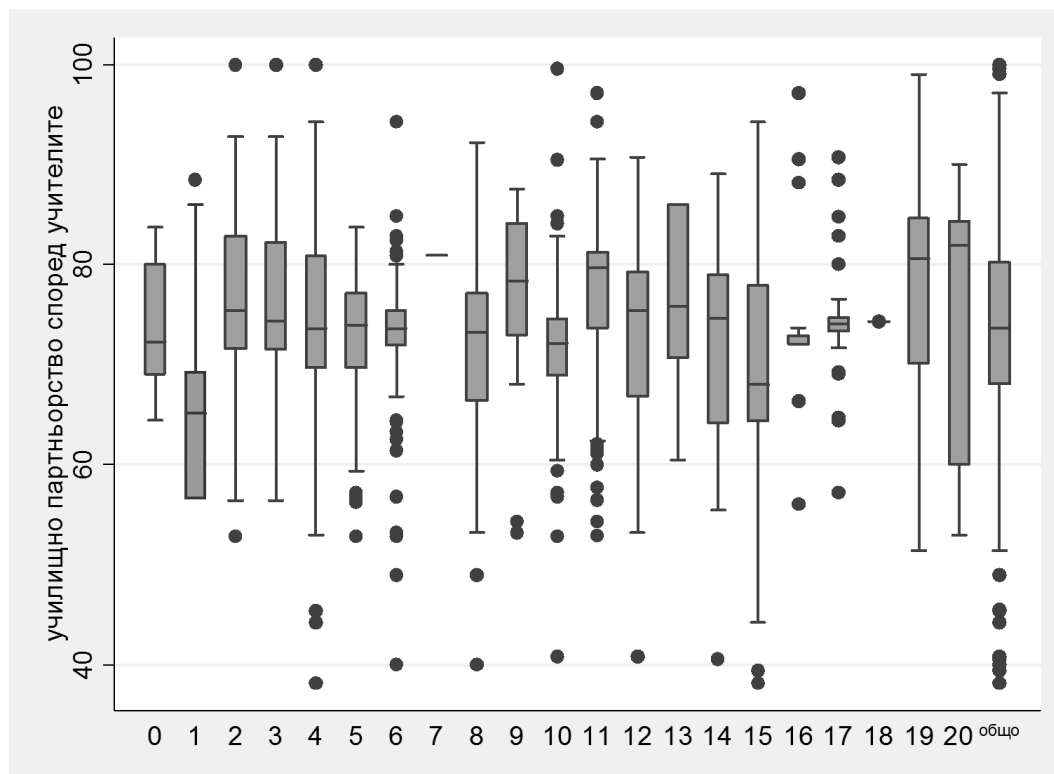
Фигура 14. Участие на родителите в училищния живот според учениците

Индикаторът се базира на оценка по скала от 0 до 100 от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред учителите за удовлетвореността от училищното партньорство, в т.ч. партньорството между училището, родители на ученици и работодатели.

Според учениците от секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ участието на родителите може да бъде оценено на около 78 точки при максимум 100 точки (Фигура 14). Оценките на училищата от проекта на МОН се доближават до медианата, това означава, че по отношение на ангажирането на родителите в училищния живот практиките на училищата в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ си приличат. Само едно от училищата, включени в проекта на МОН, е със сравнително ниска оценка - 55 точки.

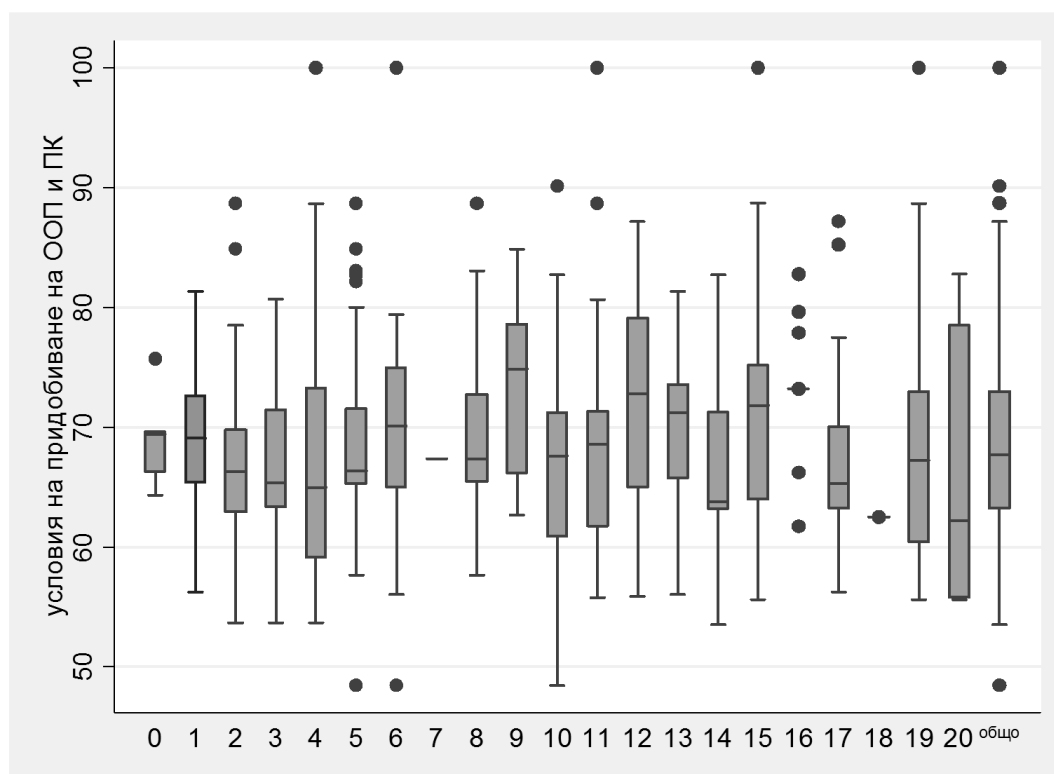
Фигура 15. Партньорство на училището с родителите, бизнеса и висшите училища според учителите

В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ оценката от страна на учителите за степента на развитие на партньорски отношения между училището от една страна и родителите, висшите училища и бизнеса от друга е много ниска в сравнение със средната за професионалното образование (Фигура 15). Най-ниската средна (медиана) оценка е на секторна мрежа „Изкуства“, следващата ниска средна (медиана) оценка е на секторна мрежа „Селско и горско стопанство“, не достига дори 70 точки. Като цяло за професионалните гимназии, включени в проекта на МОН, оценките се движат от 39 до 80 точки. Две от училищата са с екстремно ниски оценки, едното е с 39 точки, а другото с 44 точки. Няма училища от проекта на МОН, причислени към тази секторна мрежа, които да са с екстремно високи оценки. Относно партньорството с родителите и други организации, в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ трябва да се обърне повече внимание и да се направят промени. Прегледът на данните показва, че по-ниските оценки от учителите са основани на усещането за ниска ефективност на училищното настоятелство, докато отношенията с бизнеса, например при организиране на стажове и други съвместни инициативи, са оценени позитивно.

Удовлетвореност на учениците от условията за придобиване на професионална квалификация

Фигура 16. Степен на удовлетвореност на учащите от условията на придобиване на общообразователна подготовка и професионална квалификация

Индикаторът се базира на оценка, базирана на данни от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование, дадена от учениците за удовлетвореността им от придобиваната общообразователна и професионална подготовка.

Степента на удовлетвореност от условията за придобиване на общообразователна подготовка и професионална квалификация на учениците от секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ достига малко над 70 точки от 100 възможни, тя е по-висока от средната (медиана) за цялото професионално образование, която е под 70 точки. Голямо разсейване на данните по училища няма, като се има предвид, че като цяло по този индикатор за цялата система на професионалното образование има значителни разлики.

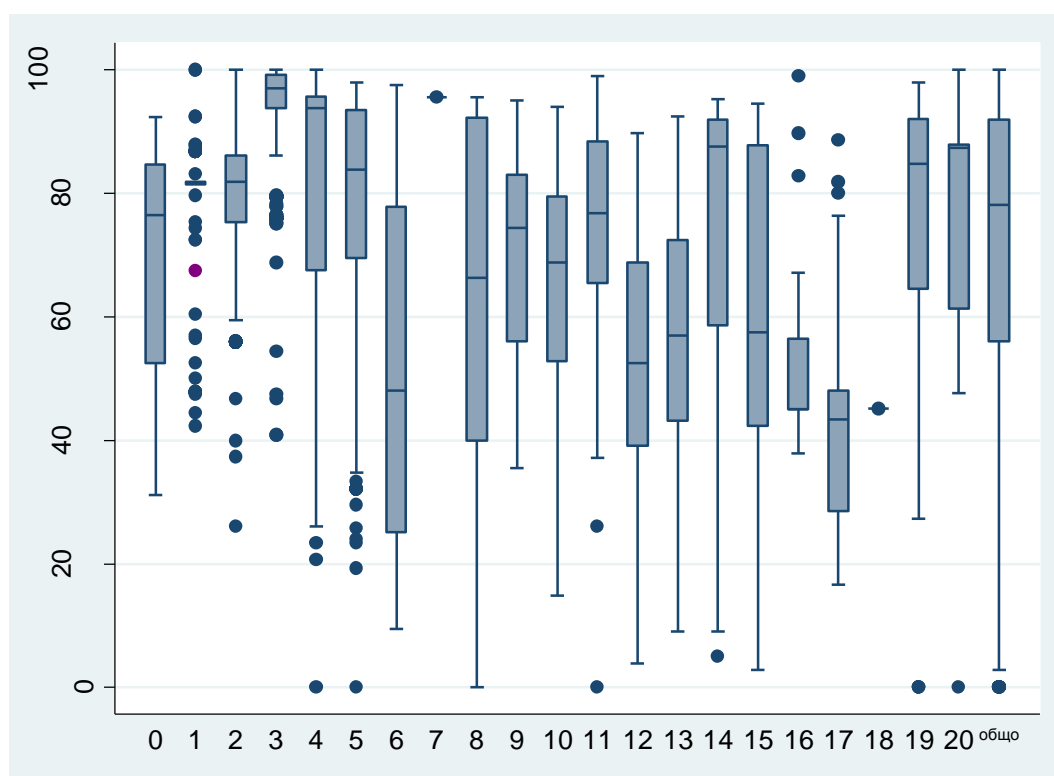
На фона на дадените оценки в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ училищата, които участват в проекта, са получили оценка от учениците около и над средната. Всички училища, избрани да участват в проекта на МОН, получават оценка между 63 и 81 точки, която ги нарежда в групата на водещите училища, които предоставят според учениците добра общообразователна и професионална подготовка.

Индикатори от група 3. Реализация на гражданите, придобили професионална квалификация, в икономиката и други сфери на обществения живот

Тази група индикатори се базира на обективни данни за дела на учениците, които са положили успешно държавен зрелостен изпит (ДЗИ) и държавен изпит по професията (ДИП), за дела на отпадналите и дела на продължилите в следваща степен на образование, субективни индикатори за удовлетвореността на учениците от придобитата квалификация и субективни данни за удовлетвореността на представители на бизнеса. Тези индикатори са ключови за анализа на ефективността на училищата в професионалното образование.

Ученици, положили успешно Държавни зрелостни изпити и Държавен изпит по професията

Фигура 17. Дял на учениците, положили успешно Държавни зрелостни изпити

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Данните за изчисляване на индикатора са от Информационната система на образованието и включва данни за ДЗИ за учебна година 2013/2014 (м. май) и данни за ДИП към юни 2014 г.

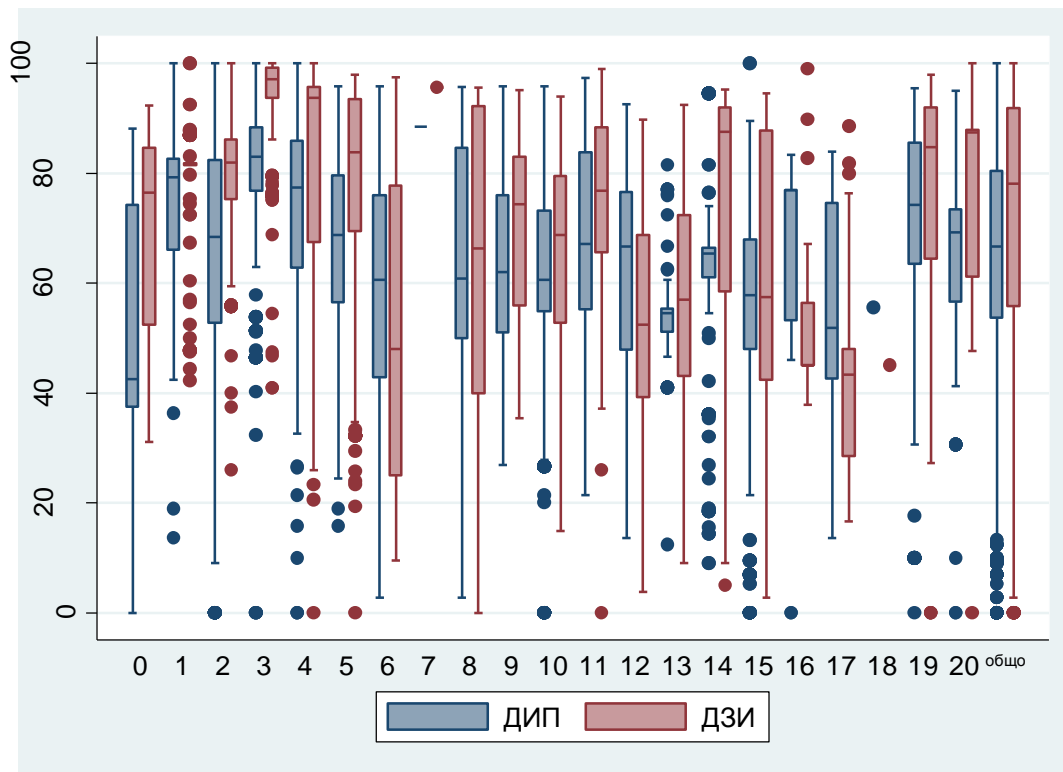
Индикаторът е изчислен на училищно ниво и показва % ученици от записаните в 12 клас, положили успешно двата изисквани по закон зрелостни изпита – по Български език и литература и по втори избираем от учениците предмет. В дела на учениците, положили успешно държавните зрелостни изпити, има съществени разлики между секторните мрежи, а също и между училищата в рамките на не малко от секторните мрежи .

В дела на учениците, положили успешно Държавните зрелостни изпити, има съществени разлики по секторни мрежи и по училища в рамките на секторните мрежи. В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“, обаче, има и училища, в които под 50% не успяват да положат успешно зрелостните изпити. Очевидно по този индикатор анализът трябва да бъде направен училище по училище.

Секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ има един от ниските проценти на успеваемост по този индикатор. В по-голямата част от училищата, причислени към тази секторна мрежа, успеваемостта е около 70%, но има и такива с под 50%. Вниманието би следвало да бъде насочено към училищата, които са под тази стойности, защото само 50% от учениците успяват да се справят с преградата на зрелостните изпити.

От професионалните гимназии, включени в проекта на МОН, има три, за които данните показват ниски нива на успеваемост на ДЗИ - под 55% са учениците, положили успешно изпитите, като има едно училище с изключително малък процент взели ДЗИ - само 8%, което е притеснително. Останалите училища се ранжират в диапазона 63% - 83% дял на учениците, които успешно са взели изпитите. Има разлики между успеваемостта на ДЗИ и успеваемостта на ДИП, но тя не е съществена. Професионалната гимназия, която е с успеваемост 8% на ДЗИ, при ДИП успеваемостта също е притеснително малка - 7%. И при ДИП има три училища с успеваемост под 55%. Другите училища са в границата между 67 и 77.

Фигура 18. Дял на учениците, положили успешно държавните зрелостни изпити и държавния изпит по професията

Данните за изчисляване на индикатора са от Информационната система на образованието и включва данни за ДЗИ за учебна година 2013/2014 (м. май) и данни за ДИП към юни 2014 г.

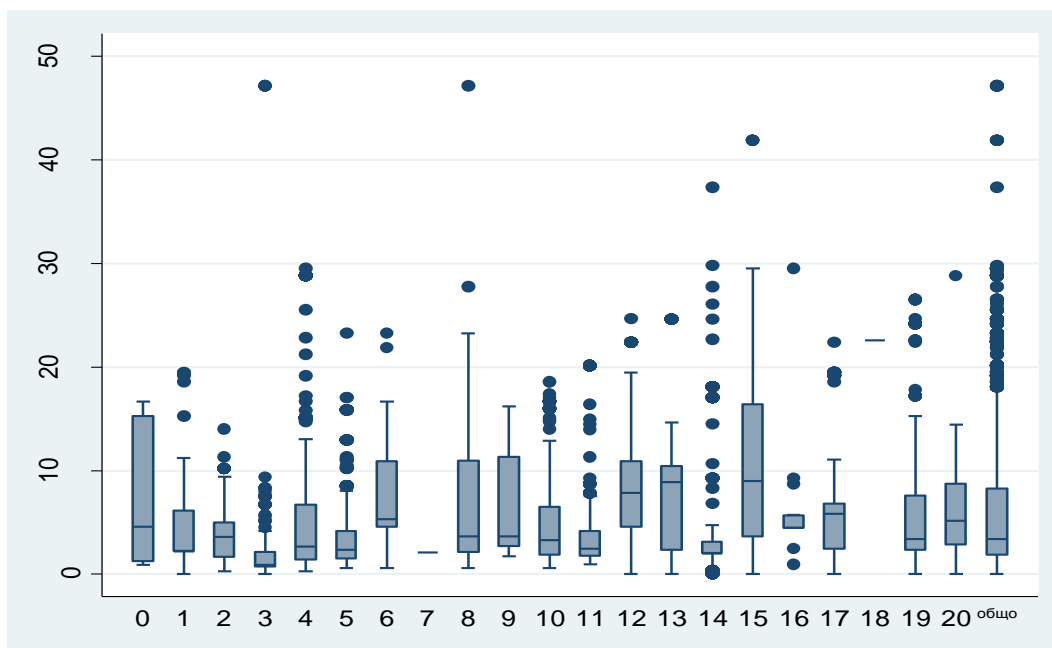
В левия сектор на колона 15 (Фигура 18) в синьо са представени данните за държавния изпит по професията, а непосредствено до тях в десния сектор и с червен контур са данните за държавните зрелостни изпити за секторна мрежа „Селско и горско стопанство“. За разлика от другите секторни мрежи, фигурата показва, че няма съществена разлика в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ между дела на учениците, успешно положили Държавния изпит по професията и Държавните зрелостни изпити. Това показва, че като цяло учениците от тази секторна мрежа смятат да упражняват изучаваната професия. Въпреки това при Държавния изпит по професията има голямо разсейване по училища и особено внимание изискват данните за училища с много нисък дял на учениците, които са успели да го положат успешно. Оценките от Държавния зрелостен изпит по български език са малко по-ниски от оценките по Държавен зрелостен изпит по избираем предмет.

По отношение на наблюдаваните гимназии в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ се вижда, че те са сред училищата, в които около 35% от учениците продължават във висше училище. Но ако погледнем наблюдаваните професионални гимназии се вижда, че има училища с изключително нисък процент - от 0% до 10% продължили обучението си във висше училище. Има само три училища със сравнително висок дял - около 30%. Това говори, че

голяма част от учениците от тази секторна мрежа, започват да работят след завършването на професионалната гимназия.

Отпаднали ученици

Фигура 19. Дял на отпадналите ученици

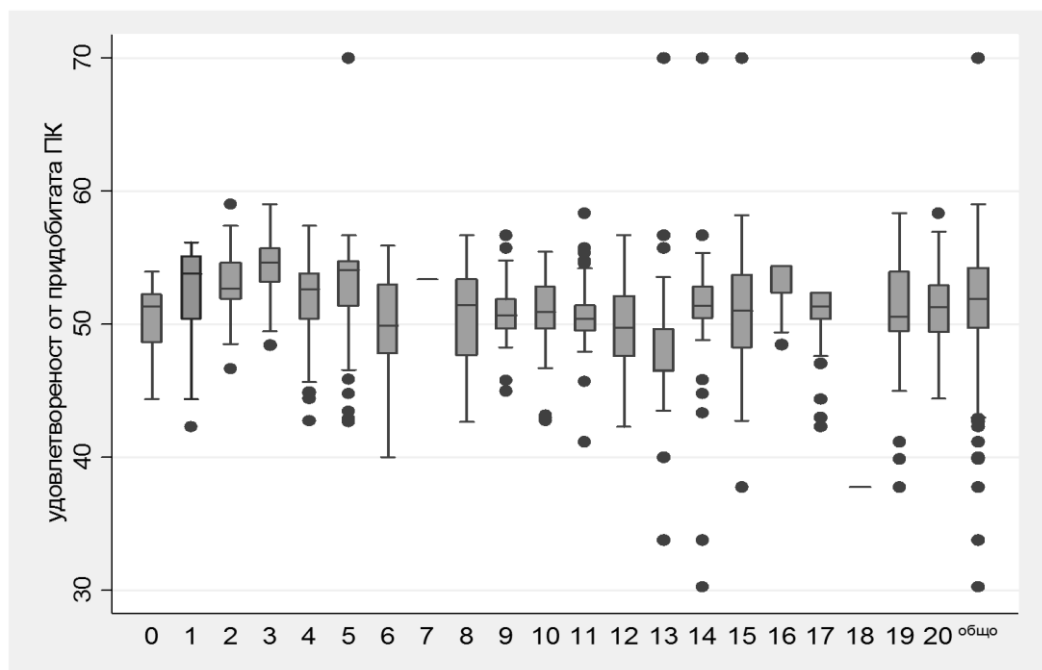
Данните за изчисляване на индикатора са на базата на данни от Информационната система на образованието. Информацията е за отпаднали от професионални паралелки за последната година, като за отпаднали се считат ученици, които са записани в клас, различен от 12-ти, през предишната учебна година (2012/2013), и не са записани в нито едно училище в нито една паралелка (вкл. общообразователна) за текущата учебна година (2013/2014).

В дела на отпадналите ученици по секторни мрежи (Фигура 20) има значими разлики. В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ (колона 15) отпадането от училище е умерено, няма училища, които показват екстремно високи нива на отпадане (черните точки в горната част на колоната). Половината от училищата в проекта се движат в рамките на ниските нива на отпадане – между 4 %и 8 %, но има и такива с високи нива на отпадане - там стойностите се движат между 13% и 29%.

Интересно би било да проследим и останалите показатели за училището с най-високо ниво на отпадане в тази секторна мрежа (в цветните полета са означени субективните индикатори, базирани на социологическите проучвания сред учители и ученици в това училище):

1.10б Училищен мениджмънт - оценка на ученици	70,67366028	и
1.10в Училищен мениджмънт - оценка на учители	62,5252533	и
1.11б Училищна среда - ученици	63,49497986	и
1.11в Училищна среда - учители	65,58922577	и
1.12б Обучение и учене - ученици	76,9921875	и
1.12в Обучение и учене - учители	66,51786041	и
1.13б Училищно партньорство - ученици	55,44100952	и
1.13в Училищно партньорство - учители	69,61538696	и
1.14 Удовлетвореност учащи	77,02794647	и
3.1б Държавен изпит по професията	41,30434799	
1.6 Квалифицирани преподаватели по професии и специалности в училището	87,42857361	и
3.1а Държавен зрелостен изпит	67,5	
3.2 Дял отпаднали	28,7822876	
3.3 Дял продължили обучението си	9,782608986	
3.7 Удовлетвореност от придобиваната квалификация	44,39276505	и

Фигура 20. Удовлетвореност от придобитата професионална квалификация

Удовлетвореност на учениците от придобиваната професионална квалификация

Индикаторът се базира на оценка по скала от 0 до 100 от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред учениците за удовлетвореността от придобитата професионална квалификация, в т.ч. отношението им към училището, плановете им за развитие след като го завършат и качеството на подготовката, която получават.

Като цяло за системата на професионалното образование може да се каже, че удовлетвореността на учениците от придобиваната професионална квалификация (Фигура 20) не е много висока, а сред училищата има такива с много ниски показатели за удовлетвореност.

Удовлетвореността на учениците от придобиваната професионална квалификация в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ (колона 15) се доближава до средната за професионалното образование и е сравнима с умерената оценка в голямата част от останалите секторни мрежи. Като цяло за секторната мрежа има училища с екстремно високи и екстремно ниски оценки. Ниските оценки показват високо ниво на неудовлетвореност и усещане за ниска приложимост на знанията и уменията, придобити в рамките на обучението. Училищата, участващи в проекта, не са сред екстремните оценки, те получават оценка близка до средната в диапазона 44-54 точки. Така на фона на по-високите субективни оценки за училищата, средата, учителите и ученето и оценяването, които учениците дават, усещането им за лична полза и добавена стойност от придобиваното образование е умерена.

Удовлетвореност на работодателите и характеристика на партньорствата им с професионалните гимназии

Оценката на работодателите за степента, в която новозавършилите професионално образование са готови да започнат работа по специалността, се базира на анализ на отговорите от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред работодатели за удовлетвореността от знанията и уменията на завършилите.

От секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ в извадката са попаднали 76 работодатели, което в сравнение с другите секторни мрежи не е малък брой. Това се дължи отчасти и на структурата на сектора в икономиката.

Данните за секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ показват, че по-голямата част от анкетираните работодатели, които наемат хора от професионалните гимназии, смятат, че завършилите професионални училища „покриват изискванията за изпълнение на задачите си, но се нуждаят от допълнително наставничество на работното място“ - реалистичното очакване, което като минимум би трябвало да имаме към професионалното образование. Малка част от

работодателите заявяват, че завършилите професионални училища „покриват всички изисквания за изпълнение на задачите си и нямат нужда от допълнителни обучения или наставничество“. И нито един работодател не споделя мнението, че младите работници, завършили средно професионално образование, надхвърлят изискванията за изпълнение на поставените им задачи.

При тези нива на удовлетвореност на работодателите партньорството им с професионалните гимназии в секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ е фокусирано върху дейности в посока осигуряване на работна ръка. В секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ близо 78% от анкетираните работодатели заявяват, че наемат служители със средно професионално образование, 60% информират гимназиите за свободни работни места и 71% от работодатели заявяват, че предлагат работа на изявени ученици, които вече са завършили средно професионално образование. Делът малко спада при наемане на ученици над 16, които все още се обучават - 39%.

Значително по-малък дял работодатели се ангажират с предоставяне на финансова подкрепа или предоставяне на оборудване - около 40%, едва 17% осигуряват възможност на учителите да наблюдават или участват в работата на фирмата, малък е процентът - 9%, които осигуряват стипендии за изявени ученици. Цели 89% от анкетираните осигуряват база за стаж и/или учебни практики, а 55% заявяват, че мнението им е било търсено при изготвянето на учебните програми.

Индикаторът е изчислен като оценка по скала от 0 до 100 от проведеното анкетно проучване като част от системата за ефективно управление на професионалното образование сред работодателите за удовлетвореността от партньорството с професионалните училища - степента, в която контактуват и си партнират с професионалните училища. Тази оценка е еквивалентна на процента работодатели, които са дали положителен отговор, осреднен по всички десет въпроса.

5. Провеждане на бенчмаркинг - анализ в рамките на секторните мрежи и определяне на еталони (стандарт) за сравнимост на постигнатите индивидуални, секторни и системни резултати по даден показател

Бенчмарк анализът е направен с използване на методите за анализ на границата на ефективност. Анализираните единици са училища, групирани по секторни мрежи. За всяко училище е изчислен количествен показател за ефективността, посочено е мястото му в скалата на ефективност и са получени препоръки за подобрения по отделни индикатори. Наблюденията са коментирани на ниво секторни мрежи. Тъй като при анализа на ефективността общият контекст е решаващ за разбирането на ролята на отделните фактори, не беше подходящо резултатите да се коментират изолирано от останалите. Направен е и анализ дали е подходящо референтни училища, от които може да бъде почерпен опит, да се търсят само в секторната мрежа или е добре това да става в цялата съвкупност от средни

професионални училища. Съответният раздел може да бъде намерен в обобщения бенчмарк анализ.

6. Идентифициране на пропуски и проблемни моменти при въвеждането на ЕСУПО, заедно с насоки и препоръки за тяхното коригиране

Проблемните моменти при въвеждането на ЕСУПО, както и полезността на отделните индикатори, са разгледани в контекста на цялата система на средното професионално образование. Подбраните до момента индикатори са валидни за всички секторни мрежи и имат голямото предимство да позволяват сравнимост. Най-добре изпълняват тази функция индикаторите, които освен останалите си полезни свойства като релевантност, надеждност, измеримост, ниска чувствителност към незначителни промени в контекста, успяват да диференцират добре различните училища и различни съвкупности от училища каквито са секторните мрежи. Затова най-подходящо е тези индикатори да бъдат разгледани за всички секторни мрежи едновременно. Съответният раздел може да бъде намерен в обобщения бенчмарк анализ.

Списък на фигурите в текста

Фигура 1. Дял на квалифицираните преподаватели секторна мрежа „Селско и горско стопанство“ и в професионалното образование като цяло.....	6
Фигура 2. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано от методическо обединение, от предприятие-партньор или по проект на училището.....	7
Фигура 3. Обучение за повишаване на квалификацията на учителите , организирано в рамките на проекти по национални, европейски и други международни програми	8
Фигура 4. Участие в обучение за повишаване на квалификацията на учителите, организирано самостоятелно	9
Фигура 5. Оценка на системата за управление и взимане на решения в училището според учениците	10
Фигура 6. Оценка на учителите за системата за управление и взимане на решения, организацията на работния процес	11
Фигура 7. Практика за допитване до мнението на учителите при взимането на важни управленски решения	12
Фигура 8. Ясни и прозрачни процедури по секторни мрежи	13
Фигура 9. Оценка на училищната среда от учениците	14
Фигура 10. Оценка на училищната среда според учителите	15
Фигура 11. Наличие на съвременни компютри с достъп до интернет, използвани в часовете ...	16
Фигура 12. Удовлетвореност от процеса на учене (ученици).....	17

Европейски съюз

ОПЕРАТИВНА ПРОГРАМА
„РАЗВИТИЕ НА ЧОВЕШКИТЕ РЕСУРСИ“ 2007-2013
МИНИСТЕРСТВО НА ОБРАЗОВАНИЕТО И НАУКАТА

Европейски социален фонд

Конкретен бенефициент: Министерство на образованието и науката
Проект: BG051PO001-3.2.03 „Управление за ефективно професионално образование“

Фигура 13. Удовлетвореност от процеса на обучение (учители)	18
Фигура 14. Участие на родителите в училищния живот според учениците	19
Фигура 15. Партньорство на училището с родителите, бизнеса и висшите училища според учителите	20
Фигура 16. Степен на удовлетвореност на учащите от условията на придобиване на общообразователна подготовка и професионална квалификация	21
Фигура 17. Дял на учениците, положили успешно Държавни зрелостни изпити	22
Фигура 18. Дял на учениците, положили успешно държавните зрелостни изпити и държавния изпит по професията	24
Фигура 19. Дял на отпадналите ученици	25
Фигура 20. Удовлетвореност от придобитата професионална квалификация	26